

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

2015

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 100

Memorandamo ona o na le maqephe a 12.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1****1.1 Botle ba ho ruteha.***Moqoqo o hlalosing (Descriptive)*

- Moqoqong ona mohlalobuwa o hlalosa diketsahalo tsa nnete ka tsela ya boiqapelo mme a qaqise ka tsela e hlakileng hore mmadi a tle a kgodisehe ka ho phethahala.
- Mohlahlobuwa a ngole ditaba tsa hae jwalo ka ha eka di etsahetse ho yena.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebelwang ke tsena tse latelang:**
 - Mohlahlobuwa a ka ipopela maemo a ditaba a supang hore efela ha motho a rutehile a ka kgona ho ba le bophelo bo tjhatsi;
 - A ka qoqa ka menyetla ya mesebetsi e teng bakeng sa batho ba rutehileng;
 - A ka qoqa ka menyetla ya ho nyollwa mosebetsing ho ya ka mangolo a thuto ao motho a nang le ona;
 - A ka qoqa ka matlo, thepa kapa makoloi, ao motho ya rutehileng ya itshebeletsang a ka kgonang ho wa reka, mme a itshebeletsa a ka kgonang ho a reka;
 - A ka qoqa ka ditholwana tsa bophelo boo a bo phelang ka lebaka la ho ruteha.
 - Seabo sa motho ya rutehileng setjhabeng.
 - Dintle tsa ho ruteha.
 - E mong mohlalobuwa a ka tsamaya a ntse a bapisa hore ha o sa ruteha ha o na tsena tsohle.

[50]**1.2 Seo nka se etsang ho thusa batjha ho hahamalla bokamoso bo tjhatsi.***Moqoqo wa boimamelo/o tebisang maikutlo (Reflective)*

- Ke moqoqo wa boimamelo kapa oo mongodi a tebisang maikutlo a hae hodima se itseng seo a se nahanisang ka botebo.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebelwang ke tsena tse latelang:**
 - Mohlahlobuwa a ka bontsha kamoo a ka kgothaletsang batjha thuto kateng, kaha thuto e le yona e ka fang motho bokamoso bo tjhatsi bophelong;
 - A ka qoqa ka mawa a ho ithuta ao a ka a kgothaletsang batjha bana;
 - A ka qoqa ka tse ka etswang ho tsosollosa talente ya bona; mohla ho bina, ho ikwetsisa, le ho ba le seabo dipapading.jj.
 - A ka qoqa hanyane ka makala a mosebetsi ao a nahanang hore mmuso le dikhampani tsa poraefete di ka fanang ka mesebetsi ho ona;
 - A ka boela a qoqa ka hore ke makala afe a mosebetsi a sa etsweng ke batho ba bangata, a ka bang le menyetla e mengata ya mosebetsi;
 - A ka ba kgothaletsa hore ba sebetse ka boithaopo hore ba tle ba be le boiphihlelo mosebetsing;
 - A ka ba kgothaletsa ho ithuta ba ntse ba sebetse dibakeng tse itseng tse fanang ka menyetla e kang ya 'dilearnership' le 'seta.'

[50]

- Ho kgothalletsa/kapa ho theha dihlopha tsa ho ithuta ('self-study groups') kapa mentorship tutoring jj.

A qoqa ka ho kgothalletsa batjha ho ba le seabo dipapading.

1.3 Mohlang ke neng ke baleha dinokwane.

Moqoqo wa phetelo (Narrative)

- Moqoqong ona mohlalobuwa o pheta pale kapa o hlalosa ketsahalo e itseng ka tsela e hlakileng.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebelwang ke tsena tse latelang:**
 - Mohlahlobuwa a ka hlalosa kamoo dinokwane di neng di mo dikile kateng;
 - A ka totobatsa lebaka le entseng hore a be a dikadikwe ke dinokwane tseo;
 - A ka fana ka mawa le makgobonthithi ao a a sebedisitseng ho phelekanya dinokwane tseo;
 - A ka bontsha kamoo a ileng a phonyoha ka teng kotsing ena eo a neng a tobane le yona;
 - A ka dihela dikgala ka ho hlaba batho malotsana hore ba ka etsa jwang ha ba ka teana le mathata a kang ana kapa ba ba maamong ao a neng a le ho ona mohla monene.
 - Seo a ithutilong sona ketsahalang eo

[50]

1.4 Mokitjana wa tumedisio ya baithuti ba Kereiti ya 12 o ka ba le tse ntle le tse mpe, bosula baithuting.

Moqoqo o sa tshehetseng lehlakore (Discursive)

- Mofuteng ona wa moqoqo mohlalobuwa o sekaseka sehlooho – o tadima mahlakore a mabedi a kang ka mokgwa o tshwanang, mme a a buelle ka bobedi;
- Moqoqo ona ha o nke lehlakore, mme sepheo sa wona ke ho nehelana ka maikutlo mahlakoreng ka bobedi a taba;
- Mohlahlobuwa a lekole mahlakore ka bobedi a sehlooho, ebe o nehelana ka dintlha tsa hae, a sa tshehetse lehlakore lefe kapa lefe.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebelwang ke tsena tse latelang::**
 - Mohlahlobuwa a ka qala ka ho hlalosa mokitjana wa ditumedisio oo a kileng a ba ho wona.

Tse ntle

- A ka qoqa ka ditlhopiso tse etsetswang mokete wa mofuta ona;
- A qoqa ka mofuta ya diaparo tse aparwang moketeng a be a eketse ka ho qoqa ka theko ya diaparo tseo le tse ding;
- A ka qoqa ka ditaba tsa mohla letsatsi leo tse kang ho ba le motho eo a tlang ho tsamaya le yena ('Date');
- A ka qoqa ka monate le botle ba mokete o kang ona;
- A ka qoqa ka dikgothaletso tseo ba di fumanang mohla letsatsi leo ho tswa ho dibui tse fapaneng;
- A ka qoqa ka tlotla eo ba e fuwang ha e le moo ba se ba fihlile mokgahlelong oo;
- A ka qoqa ka dikgau tseo ba di fuwang ka letsatsi leo.

Tse mpe

- A ka qoqa ka nako ya dithuto e senyehang ha ba ntse ba hlophisetsa moketjana ona;
- A ka qoqa ka mekete eo ba e tshwarang ka mora moketjana ona wa bona.
- A ka qoqa ka dikoloto tseo ba kenyang batswadi ho tsona ka baka la diaparo tse theko e hodimo tseo ba di batlang;
- A qoqa ka tse ding tsa diketsahalo tse sa jeseng ditheohelang tse etsahalang meketeng e kang ena, tse kang tsa ho nwa majwala le ho ipolaisa dithethefatsi ke ba bang ba baithutimmoho;
- A ka hlalosa le diketsahalo tseo ho tsona o ka fumanang baithutimmoho ba bang ba utswitse makoloi a batswadi ba bona;
- A ka qoqa ka dikotsi tseo ba ka iphumanang ba le ka hara tsona kamora ho ipolaisa kgera le dithethefatsi ka kgopolo ya hore ba a ithabisa moketjaneng oo wa bona.
- A ka qoqa ka ba bang ba ka ipolayang ha ba sa rekelwe tseo ba di batlang.

[50]**1.5 Bofuma bo ke ke ba sitisa motho ditabatabelo tsa hae.***Moqoqo wa kgang (Argumentative)*

- Moqoqo ona ke wa kgang. Mohlahlobuwa o lokela ho bontsha ntlhakemo ya hae kapa mohopolo oo a sekamelang ka ho wona e leng hore o dumellana kapa o hanana le sehlooho.
- O lokela ho hlalisa lehlakore le ho le ntshetsa pele, mme a le tshehetsa le ho sireletsa ka dintlha tse utlwahalang tse bileng di kgodisa.
- Ntlhakemo ya mongodi e lokela ho hlaka ka nako tsohle.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebelwang ke tsena tse latelang:**

Mabaka a ho dumellana le sehlooho

- Mohlahlobuwa a ka dumellana le sehlooho mme a hlalose ka menyetla ya dibasari e teng e ka fuwang batjha ba sebetsang hantle dikolo, ba tswang malapeng a itlhopherehang;
- A ka qoqa ka seo lefapha la thuto le se etsang ho thusa baithuti ba sebeditseng hantle dithutong tsa bona;
- A ka qoqa ka menyetla ya ho romellwa mose ho mawatlle ke mmuso ha motho a sebeditse hantle dithutong tsa hae;
- A ka qoqa ka dikhampani tse kang bolscor kapa tse ding tse thaothang bana ba sa le dikolong tse phahameng bakeng sa ho ithutela lekala le loketseng khampani eo;
- A qoqa ka menyetla eo mmuso o fanang ka yona ho batjha ba batlang ho iqalla dikgwebo tsa bona, e jwalo ka *Umsobomvu* le *National Youth Development Agency* (NYDA);
- A ka qoqa ka seo a ka se etsang ho fihlella ditabatabelo tsa hae.

Mabaka a ho hanyetsana le sehlooho

- Mohlahlobuwa e mong a ka hanana le sehlooho ka ho bontsha tlhokeho ya menyetla ya ho fumantshwa thuso ya ditjhelete tsa ho ithuta dibakeng tseo ho phelwang ka bofuma ho tsona;
- A ka qoqa ka mathata a ho fumantshwa mosebetsi dibakeng tseo bofuma bo jeleng setsi;

- A ka qoqa ka ho qhekanyetswa ha bana ba banana ke batho ba ba tshepising makgulo a matala empa ba ilo ba fetola makgoba a thobalano;
- A ka qoqa ka bofuma bo ka lebisang ntlheng ya hore banana ba hwebe ka mmele le ditlamorao tsa ketso tse kang tsena;
- A ka qoqa ka bofuma bo lebisang ntlheng ya hore bashanyana ba sebediswe ha boima ba sa le tlase dilemong ke bahiri ba bona.
- A ka qoqa ka ba bang ba ka tilohela sekolo ka baka la bofuma.
- A ka qoqa ka mathata le ditshita tseo bana ba teanang le tsona.

1.6 Lerato ha se tjhelete.

Moqoqo o hlalosang (Descriptive)

- Moqoqo ona o hlalosa diketsahalo tsa nnete ka tsela ya boiqapelo mme a hlalose ka tsela e hlakileng hore mmadi a tle a kgodisehe ka ho phethahala.
- Mohlahlobuwa a ka ngola ditaba tsa hae jwalo ka ha eka di etsahetse ho yena kapa a ngola a hlalisa maikutlo a hae ho ya kamoo yena a bonang bophelo kateng.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebelwang ke tsena tse latelang:**
 - Mohlahlobuwa a ka qala pele ka ho hlalosa lerato, a bontshe hore ho na le mefuta e fapaneng ya lerato; e leng la boena kapa le ka lebisang lenyalong;
 - A ka qoqa ka banana/bashanyana ba itahlelang maratong le batho ba baholo ho bona ka lebaka la ho batla/rata tjhelete;
 - A ka hlalosa bobbe ba lerato lena la bontate ba ratanang le banana ba banyenyane
 - A ka qoqa a fana ka keletso, thuto, kotsi ya marato a jwalo le ditholwana tsa marato a jwalo.
 - A ka hlalosa bobbe ba ho qhekanyetsa motho ditjhelete empa o sa mo rate;
 - A ka boela a fana ka kgalemelo kapa keletso tabeng ena;
 - A ka qoqa hape ka lerato e le kgopolo kapa boemo ba bophelo.
 - A ka qoqa ka tshusumetso ya bofuma ho kena maratong a fosahetseng.
 - A ka qoqa ka batswadi ba susumelletsang bana ba bona ho kena maratong a itseng ka baka la borui.

[50]

1.7.1 Setshwantsho:

LE

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o boha setshwantsho, mme a hlalose kapa a phete ka seo a se bonang ka tsela e kgodisang e bileng e hlakisa ditaba hantle.

1.7.2

- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo oo a o fumanang ka setshwantsho.
- **Ananela mehopolo e qholoditsweng ke setshwantsho ho ya kamoo mohlahlobuwa a arabileng kateng.**

{50}

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:

50

KAROLO YA A: MOQOQO**Ditaelo ho motshwayi:**

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehlooho SE LE SENG FEELA KAROLONG YA A, mme a ngole ka dihlooho TSE PEDI KAROLONG YA B.
- Karolo ka nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng bakeng sa ho tshwaya tema ka nngwe.
- Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae.
- Ha mohlahlobuwa a **tswile lekoteng** nehelanong, etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa sebopeho ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae: Motshwayi a lekole dintlha (mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang) ho bona kamoo e lebisang tlhahisong ya diratswana le tema yohle kateng.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya moqoqo:

Sehella lentswe kapa polelo e fosahetseng mola, o be o bontshe mofuta wa phoso hodima lentswe/polelo ka ho sebedisa matshwao ana a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantswe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
- , + bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
- mn bakeng sa mongolo (*orthography*) o fosahetseng;
- mp bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- mt bakeng sa tshebediso ya matshwao a puo a fosahetseng kapa moo ho hlokehang letshwao la puo;
- p bakeng sa puo e sa sebediswang ka nepo kapa ka tshwanelo/tlwaelo;
- ^ bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe e siilweng dipakeng tsa mantswe a mang;
- // bakeng sa ho arola diratswana.
- ← bakeng sa ha mohlahlobuwa a qadile polelo hara mola;
- ↑↓ bakeng sa ha mohlahlobuwa a fetoletse dintlha tsa hae a qadile ka eo a lokelang ho qetella ka yona.

ELA HLOKO:

- Sebedisa ruburiki ena e latelang ka nako tsohle ha o lekanyetsa meqoqo (Pampiri ya 3, KAROLO YA A).
- Matshwao a 0–50 a arotswe ho ya ka dikgato tse 5 tsa ditlhaloso tsa phihlello.
- Lekgetheng la Dikahare, Puo le Setaele, tlhaloso e nngwe le e nngwe ya phihlello e arotswe habedi ho hlalisa boemo bo hodimo le boemo bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.
- Lekgetha la Sebopeho lona ha le a arolwa ka bokgoni bo nang le boemo bo hodimo le bo tlase.

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare le Moralo	30	DM =
Puo le Setaele le Tokiso ya diphoso	15	PST =
Sebopeho	05	Seb =
Matshwao ohle	50	

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – (MATSHWAO A 50)
SESOTHO PUO YA LAPENG (HL) - SLKT

Makgetha a ho lekanyetsa		5. Phihlello e babatsehang	4. Phihlello e supang bokgoni	3. Phihlello e mahareng	2. Phihlello ya motheo feela	1. Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALO Tshekatsheko ya sehlooho: tlhophiso ya mehopolo le dintlha, kelohloko ya baamohedi ba ditaba, maikemisetsa le maemo	Boemo bo hodimo	28–30 - nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang; - mehopolo e bontsha boqhetseke, e phepetsa monahano mme ke e sutsiseng; - e hlophisitswe hantle haholo ka tsela e babatsehang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	22–24 - nehelano e ralehleng hantle haholo; - mehopolo e tsamaellana le sehlooho ka botlalo, e a kgahlisa mme e na le bopaki ba mehopolo e sutsiseng; - o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	16–18 - nehelano ke e kgotsofatsang ditlhoheho; - mehopolo e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang; - o hlophisitswe ka tsela e utlwisisehang mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	10–12 - nehelano e momahane mona le mane; - mehopolo ke e seng ya boiqapelo mme e sa hlakang; - ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya nehelano.	4–6 - nehelano e tswile lekoteng ho hang; - mehopolo ke e sa tsepamang e dubakaneng; - ha e utlwahale mme dintlha di a phetakakwa; - ha e a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo.
Matshwao a: 30	Boemo bo tlase	25–27 - mosebetsi o tswileng matsoho leha o haellwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoqo o babatsehang; - mehopolo ke e sutsiseng mme e bontsha boqhetseke; - o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	19–21 - Nehelano e radilweng hantle - mehopolo ke e loketseng mme e thahasellisang - o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	13–15 - nehelano e a kgotsofatsa le ha e sa hlaka mona le mane; - mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng; - ho na le tlhophiso le momahano e itseng ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	7–9 - nehelano boholo e tswile lekoteng; - mehopolo ha e a momahana ka tshwanelo mme e a lahlehisa; - nehelano ha e na bopaki ba tlhophiso le momahano.	0–3 - boitekoko ha bo yo ba ho arabela sehlooho; - mehopolo e tswile lekoteng ka ho phetahala, ha e a nepahala; - nehelano ha e a tsepama sehloohong, mme e dubakane.
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehalo, rejisetara, setaele, tlotlontse ke tse lokelang sepheo/tshusumetso le maemo; Kgetho ya mantswe Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto	Boemo bo hodimo	14–15 - sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontse di loketse sepheo ka tsela e babatsehang, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshebediso ya hae ya puo e a ikgetha, mme e bontsha boitshepo ka tsela e tsoteng; - o sebedisitse sehalo se matla mme se susumetsang ka tsela e ikgethang - tshebediso ya puo le mopeleto; ; - o radilwe ka bokgoni bo tsoteng.	11–12 - sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontse di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo haholo; - tshebediso ya puo e matla mme ho sebedisitse sehalo se loketseng ka nako tsoteng; - boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto; o radilwe hantle ka tshwanelo.	8–9 - sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontse di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshebediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanelo; - puo ya bonono ke e loketseng mme e sebedisitse ka tshwanelo; - sehalo se sebedisitse ka tshwanelo; - o radilwe ka tsela e mahareng feela.	5–6 - sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontse ha di lokela sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - puo e sebedisitse feela ka tsela ya motheo; - sehalo mmoho le moelelo o hlalishang ke tema ke tse sa lokelang; - ho sebedisitse tlotlontse ya motheo feela.	0–3 - puo e sebedisitse ha se e utlwisisehang; - sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontse ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo; - tshebediso ya tlotlontse e haellang haholo hoo nehelano e sa utlwisisehang.
Matshwao a: 15	Boemo bo tlase	13 - tshebediso ya puo ke e nepahetseng mme e susumetsang sehalo sa tema - o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto; - o radilwe ka bokgoni bo tsoteng.	10 - tshebediso ya puo ke e sefutho mme e loketseng maemo; - sehalo ke se matla mme se loketseng; - ho na le diphoso tse seng kae tsa puo le tsa mopeleto; - o radilwe hantle.	7 - tshebediso ya puo ke e kgotsofatsang le ha ho na le ho sa tsamaellana mona le mane; -Ka kakaretso sehalo ke se loketseng le ha puo ya bonono e le e haellang.	4 - puo ke ya motheo feela mme e sebedisitse ka tsela e haellang; - popeho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswako; - tlotlontse e haella haholo feela.	
SEBOPEHO Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolele bo hlokehang.		5 - kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang; - katoloso ya dintlha ke e ikgethang; - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang.	4 - dintlha ke tse loketseng mme tse hodisang sehlooho; - momahano e bopilweng ke e supang bokgoni; - dipolelo le diratswana di loketse nehelano mme di fapafapanngwa ka tshwanelo.	3 - dintlha tse loketseng di hodisa sehlooho ka tsela e mahareng; - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng; - moqoqo o ntse o hlalisa moelelo.	2 - tse ding tsa dintlha ke tse utlwalang; - dipolelo le diratswana di na le diphoso - moqoqo o a utlwisiseha le ha o le diphoso.	0–1 - dintlha tsa bohlokwa di a haella; - dipolelo le diratswana tse hlalishang ke tse fosahetseng; - moqoqo ha o na moelelo o lebeletsweng.
Matshwao a: 5						

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO**POTSO YA 2****2.1 Lengolo la setlwaedi**

- Aterese e nngwe, ya mongodi mme e ngolwa e qala hodimo bohareng ba leqephe ho tloha tsohong le letshehadi ho ya ho le letona. Ha mohlalobuwa a ngotse aterese le letsatsi/mohla di arohane kapa di kopane, ho se be le kotlo eo a e fuwang;
- Aterese e ngolwa ka mokgwa wa boloko; ha ho ngolwe matshwao a puo mme e hlahiswe mofuteng ona wa lengolo;
- Ka mora mohla ho tlolwa mola, ebe ho tla tumedisoe; yona e ngolwa ka tsohong le letshehadi, haufi le moo leqephe le qalang. Hlokomela hore ha ho ngolwe letshwao la puo ka mora tumedisoe;
- Seratswana sa selelekela se lokela ho ba sekgutshwanyane, mme se omele ditaba kapa se totobatse sepheo sa lengolo;
- Mmele wa lengolo o ahwe ka diratswana tse seng kae; di ka ba tharo kapa ho feta, mme mona ke moo ya ngolang a nontshang taba tsa hae tse mabapi le sehlooho sa lengolo;
- Qetelo ya lengolo ke e kgutshwane ka tlwaelo, mme e phethela ditaba;
- Lengolong la setlwaedi ha ho hlokehe hore o ngole sefane sa hao, mme ha o ngolla motswalle o ka nna wa qetella ha monatjana ka tsela eo le bitsanang ka yona mohlala: mokgotsiao, ntjamme, jj.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebellwang ke tsena tse latelang:**
 - Sepheo seo lengolo le ngolang ka sona ke ho leboha;
 - A lebohe seabo sefe kapa sefe seo motswalle a bileng le sona, tseo a mo etseditseng tsona moketjaneng oo.

[25]**2.2 Puo**

- Ke tema e matla, e hohelang bamamedi.
- E tshetlehwa meketjaneng kapa maemong afe kapa afe moo motho a mametsweng ke sehlophahadi sa batho.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebellwang ke tsena tse latelang:**
 - Sebui se leboha monyetla wa ho fumantshwa sebaka sa ho nehelana ka puo.
 - A ka bua ka ho hola mmoho ha hae le motswalle eo wa hae;
 - A totobatse sepheo sa ho nehelana ka puo eo, e leng thoholetso ho motswalle ka katleho ya hae dithutong;
 - A ka phethela ka ho mo lakaletsa katleho le mahlohonolo bophelong ba hae.

[25]

2.3. Nalane ya bophelo ba Mofu/Obitjhuari

- Ena ke tema eo ho yona ho ngolwang ditaba tsa nalane ya bophelo ba mofu.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebellwang ke tsena tse latelang:**
 - Mofu ke mang ke wa ha mang;
 - Tlhaho ya hae: sebaka moo a hlahetseng teng, letsatsi la tswalo le selemo;
 - Tsa kgolo ya mofu, dithuto; mosebetsi le lenyalo;
 - Tsa lefu la hae: letsatsi le mokgwa oo a hloka hlahetseng ka wona;
 - Mabalalo: bao a ba siyang;
 - Dithoko tsa seboko sa hae.

ELA HLOKO: Ho ka etsahala hore e be mofu ha a fumana thuto ya sekolo, ha a sebetsa mosebetsi jwalo kaha re e tseba. Maemong a kang ao mohlalobuwa a ka ngola ka ditaba tse kang: tsela eo mofu a neng a tshwere lelapa la hae ka yona, seabo sa mofu setjhabeng le tse ding tse ngata.

[25]**2.4 Lengolo la semmuso**

- Aterese di pedi. Aterese ya mongodi wa lengolo e ngolwa ho tloha mahareng a leqephe ho leba letsohong le letona, e nto latelwa ke letsatsi, kgwedi le selemo;
- Aterese ya ya ngollwang e ngolwa ka letsohong le letshehadi. Aterese ya moamohedi e qala ka maemo a tshebetso a ya ngollwang ebe ho latela aterese ya hae ka botlalo;
- Tlasa aterese ho ngolwa tumedisso (Monghadi, mofumahadi kapa mofumahatsana);
- Tlasa tumedisso ho ngolwa mola wa sehlooho – o totobatsang sepheo sa lengolo, e nto ba selelekela;
- Qetelo ke ya semmuso mme e ngolwa e le '*Ka botshepehi, Ka boikokobetso* jj;
- Ya ngolang o ngola lebitso la hae ka botlalo ka mora qetelo, ebe o a saena.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebellwang ke tsena tse latelang:**
 - Mohlahlobuwa o ngolla rakgwebo, mme o kopa tshehetso ya ditjhelete tsa ho ithuta;
 - A ka bua ka sephetho seo a se fumaneng se thabisang ditlhahlobong tsa hae tsa makgaolakgang;
 - A ka hlalosa mabaka a mo qobellang ho kopa thuso;
 - A fane ka netefaletso ya hore o tla sebetsa ka thata;
 - A ka hlalosa maikemisetso a hae ka ho ithuta.

[25]

2.5 Tekolokakaretso

- Sepheo ka tekolokakaretso ke ho nehelana ka tlhahisoleseding ka setshwantsho se tadinngweng le ho tsosa thahasello mabapi le sona.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:**
 - Dintlha tse latelang di elwe hloko: lebitso la filimi/setshwantsho le hore ke mofuta ofe, mongodi wa yona, seapadi sa sehlooho, mohopolo wa sehlooho wa filimi, thuto/molaetsa o fetiswang ke filimi. Tekolokakaretso e ngotswe ke mang.
 - Ho lekola ka bokgutshwanyane tikoloho le baphetwa, empa a se ye lolololo haholo;
 - Ya ngolang tekolokakaretso o na le kgetho ya ho ka nka ntlhakemo e itseng mme a be a hlahise mohopolo wa hae mabapi le ntlhakemo eo ya hae;
 - Babadi ba tla nka qeto ya ho shebella kapa ho se shebelle setshwantsho seo ba itshetlehe ka nehelano ya sona.

[25]**2.6. Lenanetsamaiso le metsotso ya kopano****Sebopeho:**

- Metsotso e lokela ho ba le tse latelang: mohla/letsatsi, nako le sebaka/tulo moo kopano e tlang ho tshwarelwa teng.
- **Tse ding tsa dikahare tse ka lebellwang ke tsena tse latelang:**
 - Dikahare tse lebelletsweng tsa metsotso ke tse thehilweng hodima lenanetsamaiso;
 - Pulo le kamohelo;
 - Tlhomamiso ya seboka/kopano;
 - Ba teng le ba siyo;
 - Metsotso ya kopano e fetileng;
 - Tse tswang metsotsong;
 - Ditaba tse ntjha. (ho be le ditaba tse pedi ho isa ho tse tharo tse ntjha);
 - Kgetho ya letsatsi la kopano e latelang;
 - Ho kwala kopano.

ELA HLOKO: Dintlha tse ka hodimo di tla thusa mongodi ho fana ka sebopeho se nepahetseng

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 50
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO**Ditaelo ho motshwayi:**

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka dihlooho tse PEDI karolong ena.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa sebopeho ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa ditema tsa hae.
 - Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae: Motshwayi a lekole dintlha (mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang) ho bona kamoo e lebisang tlhahisong ya diratswana le tema yohle kateng.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya tema e telele:

- Sehella lentswe kapa polelo e fosahetseng mola, o be o bontshe mofuta wa phoso hodima lentswe/polelo ka ho sebedisa matshwao ana a latelang.

- / bakeng sa ho arola mantswe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
- , + bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
- mn** bakeng sa mongolo (*orthography*) o fosahetseng;
- mp** bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- mt** bakeng sa tshebediso ya matshwao a puo a fosahetseng kapa moo ho hlokehang letshwao la puo;
- p** bakeng sa puo e sa sebediswang ka nepo kapa ka tshwanelo/tlwaelo;
- ^ bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe e siilweng dipakeng tsa mantswe a mang;
- // bakeng sa ho arola diratswana;
- ← bakeng sa ha mohlahlobuwa a qadile polelo hara mola;
- ↑↓ bakeng sa ha mohlahlobuwa a fetoletse dintlha tsa hae a qadile ka eo a lokelang ho qetella ka yona.
- ↪ bakeng sa bontsha sebaka moo lentswe, polelo kapa polelwana e lokelang ho ba ho sona.

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopeho	15	DMS. =
Puo, Setaele le tokiso ya diphoso	10	PST =
Matshwao ohle	25	

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho leknyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO (Nehelano le mehopolo) Ho rala, ho hlophisa mehopolo. Kelohlolo ya maikemisetso, baamohedi ba ditaba, le maemo MATSHWAO A 15	13–15 -Nehelano e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo babatsehang; -Mehopolo e matla e sutsitseng; -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong; -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng; tse hlalositse ka botebo, mme dintlha di tshehetsa sehlooho; -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.	10–12 -Nehelano e ntle haholo e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong; -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme dintlha di tshehetsa sehlooho; -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.	7–9 -Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Nehelano ha e a tsepama sehloohong ka ho phethahala ho na le ho kgera ho itseng; -Mehopolo le dikahare di na le momahano e amoheleng; -Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang sehlooho; -Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso tse itseng.	4–6 -Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema; -Nehelano e na le tsepamo e itseng feela sehloohong empa e a kgera; -Mehopolo le dikahare ha se ka mehla di momahaneng; -Sehlooho se tshehetswa ke dintlha tse itseng feela; -Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo.	0–3 -Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo; -Mehopolo le dikahare ha di na momahano; -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshehetsang sehlooho; -Ha ho na boiteko bo entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng.
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantse, matshwao a puo le mopeleto MATSHWAO A 10	9–10 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Tshebediso ya puo e nepahetse e bile e bopehile ka tsela e babatseha; -Nehelano ha e na diphoso.	7–8 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Ka kakaretso tshebediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bopehile hantle; -Tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo; -Nehelano boholo ha e na diphoso.	5–6 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Nehelano e na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo; -Tshebediso ya tlotlontswe ke e mahareng; -Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo.	3–4 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle; -Tshebediso e seng kae ya tlotlontswe; -Moelelo o nyotobeditswe. -Tshebediso ya puo e fosahetse e bile e tletse diphoso tse ngata;	0–2 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Tlotlontswe ha e dumellane le maemo; -Moelelo o nyotobeditswe haholo. -Nehelano e tletse diphoso e dubakane;